

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 1956, sp. zn. 1 Tz 277/56

Číslo: 4/1957

Právní věta:

K významu dodržování předpisů o bezpečnosti při práci. Bezpečnost při práci nesmí být ovlivněna závažností a povahou díla tak, aby byly ohroženy zdraví nebo život pracujících.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.10.1956

Spisová značka: 1 Tz 277/56

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Bezpečnost a ochrana zdraví při práci, Bezpečnost při práci, Pracovní úraz, Průmysl, Ublížení na zdraví

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Tři obvinění, z nichž dva (obvinění A a B) byli stavbyvedoucími, třetí (obviněný C) dílovedoucím na stavbě elektrárny, nařídili dělníkům, aby pracovali na místě pod lešením, které se odklízelo (bouralo), a sice aby pod tímto lešením vysokým přes 12 m planýrovali terén vzhledem k tomu, že pro pokročilou roční dobu bylo třeba na pracovišti (budované hale elektrárny) umístit ohřívací zařízení, aby nebylo nutno práci pro zimu přerušit. Uvedený příkaz měl za následek, že jeden z dělníků (P), pracujících pod lešením, byl zasažen do hlavy trámem (sloupem), zřítivším se s lešením, a na místě usmrčen.

Lidový soud v Trutnově uznal všechny tři obviněné vinnými trestným činem ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.

Krajský soud v Hradci Králové k odvolání obviněných zrušil rozsudek lidového soudu a obviněné žaloby zprostil. Své rozhodnutí krajský soud odůvodnil tím, že obvinění A a B jako stavbyvedoucí, pokud dali příkaz dílovedoucímu C, aby bylo ihned přikročeno k planýrování terénu, ačkoliv se odklízelo (bouralo) lešení nad tímto prostorem, mohli spoléhat na obviněného C, že práci zorganizuje tak, aby zabezpečil dělníky proti úrazu. Pokud jde o obviněného C (dílovedoucího), krajský soud dospěl k závěru, že týž učinil všechno, aby nedošlo k úrazu, zejména že poručil dělníku P a spolu s ním pracujícímu dalšímu dělníku, aby nepracovali v blízkosti lešení.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem zrušil rozsudek krajského soudu a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Odůvodnění:

Generální prokurátor ve stížnosti pro porušení zákona dovozuje, že byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 3 tr. ř., protože krajský soud rozhodl na základě nedostatečného skutkového zjištění a aniž náležitě uvážil a posoudil všechny rozhodné okolnosti.

Stížnost pro porušení zákona je důvodná.

Při posouzení otázky, zda výsledek uvedený ve zvláštní části trestního zákona byl zaviněn pachatelovou nedbalostí, je rozhodné, zda pachatel vykonal jednání (§ 75 odst. 2 tr. zák.) přesto, že věděl, že jím může způsobit výsledek uvedený v zákoně, k němuž v souzeném případě došlo, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí (§ 3 odst. 2 písm. a) tr. zák.) anebo zda při jednání nevěděl, že může tento výsledek způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět mohl (§ 3 odst. 2 písm. b) tr. zák.).

Ze skutečnosti, že obvinění byli staveními odborníky s dlouholetou zkušeností, a sice obvinění A a B jako stavbyvedoucí, obviněný C jako dílovedoucí, lze předpokládat, že si byli vědomi nebezpečnosti situace, za jaké k jejich příkazu pracovali jak dělníci na lešení, tak zejména i dělníci planýrující terén pod lešením. O tom ostatně svědčí skutečnost, že obviněný C upozorňoval kritického dne ráno na poradě stavbyvedoucích s dílovedoucími obviněné A a B na nebezpečí současně prováděných prací, planýrky a bourání lešení.

Kromě toho bylo povinnosti obviněných, aby dbali předpisů o bezpečnosti práce při stavbách, jejichž neznalostí nejenže by se nemohli omlouvat, ale jejichž znalost vzhledem ke zmíněným již osobním poměrům obviněných nutno u nich předpokládat.

Jde tu především o § 2 zák. č. 67/1951 Sb. o bezpečnosti při práci, podle něhož vedení podniku odpovídá za zajišťování bezpečné a zdravé práce a za tím účelem zejména má zřizovat a udržovat v závodech zařízení, kterých je třeba k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a odstraňovat příčiny pracovních úrazů a konečně též zajišťovat, aby výrobní zařízení vyrobená v závodech odpovídala předpisům o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Vedením podniku odpovídajícím za zajišťování bezpečné a zdravé práce ve smyslu § 2 cit. zák. je podle § 1 odst. 2 vyhl. min. pracovních sil č. 206/1952 Ú. 1. třeba rozumět celý aparát řídicí práci v podniku od ředitele a hlavního inženýra až k mistru a přednímu dělníku, a to tak, že každý z nich odpovídá za zajištění bezpečnosti při práci při plnění právě těch úkolů, které vyplývají z jeho začlenění do výrobního procesu (viz též č. 37/1955 sb. rozh.).

V souzeném případě všichni tři obvinění, a sice obviněný A a B jako stavbyvedoucí a obviněný C jako dílovedoucí byli tedy už ze zákona činiteli, jež třeba považovat za odpovědné za bezpečnost při práci podle § 2 zák. č. 67/1951 Sb. Než nejen to: Podle vl. nař. č. 53/1931 Sb. o ochraně zdraví a života dělníků při živnostenském provádění staveb musí být při bourání lešení (a o to v souzeném případě šlo) učiněna vhodná opatření, aby trámy, prkna, svorníky, skoby atd. mohly být bezpečně spouštěny nebo jinak dopravovány bez ohrožení osob pod lešením (§ 24). Jako základní předpoklad takového zajištění osob, jež nepracují přímo na lešení, je zákaz pracovat nebo zdržovat se pod vytahovanými břemeny, osazovanými trámy, staveným krovem a pod., tedy i pod spouštěnými částmi bouraného lešení (§ 87), což ohledně bouraných lešení zvláště zdůrazňuje § 86 odst. 2 cit. vl. nař. ustanovením: „při stavbě a odklízování lešení nechť se dělníci zbytečně pod ním nezdržují“.

Z těchto ustanovení, zejména z ustanovení § 86 odst. 2 cit. vl. nař. plyne, že neplatí absolutní zákaz

práce pod lešením, jež se bourá, neboť § 86 odst. 2 cit. vl. nař. nařizuje, aby se dělníci pod lešením „zbytečně nezdržovali“.

Podle skutkového zjištění, jež odpovídá výsledkům provedeného dokazování, bylo nutno v souzeném případě provést naléhavý úkol podmiňující další práci na stanovišti, a sice bylo třeba provést úpravu terénu, aby mohlo být postaveno ohřívací zařízení umožňující práci v zimě.

Nelze proto mít za to, že by práce spojená s touto úpravou, kterou prováděl mezi jinými i dělník P, jenž se stal potom obětí úrazu, byla nevhodná nebo dokonce zbytečná. Naopak, šlo tu o práci naléhavou na staveništi důležitého díla celostátního významu – jak to také krajský soud ve svém rozsudku zvláště zdůrazňuje. Nelze proto tvrdit, že by se byl P zásadně „zbytečně“ zdržoval v prostoru kolem lešení.

Podle téhož skutkového zjištění byli dělník P a další s ním pracující dělník vždy upozorňováni dělníky pracujícími na lešení, že bude spuštěn sloup s lešení. Toto upozorňování, konané po vzájemné předchozí dohodě všech dělníků, se dalo vždy včas před skutečným spuštěním sloupu tak, že se dělníci (a také i P) mohli vzdálit do bezpečí. To bylo známo i obviněnému C, který se o tom znovu přesvědčil krátce před úrazem P a který za těchto podmínek také nechal P na uvedeném místě pracovat.

Kdyby při uvedené organizaci práce nebylo možno předvídat úraz způsobem, jak k němu došlo, bylo by možno souhlasit s vývodem rozsudku krajského soudu, že obvinění A a B všeobecným příkazem daným obviněnému C, aby bylo započato s úpravou terénu pro ohřívací zařízení, úraz nezavinili a že se mohli spolehnout na obviněného C, jak práci zorganizuje a s hlediska bezpečnostního zajistí, neboť jej znali jako dobrého odborníka s dlouholetou zkušeností. Z téhož důvodu by bylo možno souhlasit i s tím, že obviněný C učinil všechno, aby k žádnému úrazu nedošlo, a že úraz – došlo-li k němu přesto – byl způsoben mimořádnou a nepředvídanou okolností, za kterou obvinění neodpovídají.

V souzeném případě nedošlo k úrazu P při normálním spouštění sloupu prováděným postupem, jak jej nařídil dílovedoucí C a při zachovávaní bezpečnostního opatření vůči dělníkům pracujícím pod lešením záležejícím v jejich včasné upozornění, že sloup bude spuštěn.

K úrazu P došlo tím, že sloup dřív, než byl řádně připevněn a zajištěn ke spuštění, se uvolnil, takže jej dělník na lešení neudržel, načež sloup spadl dolů a zasáhl P. Tato okolnost ukazuje, že opatření zvolené k zabezpečení dělníků před úrazem, jak se o něm stala zmínka, nedostačovalo, neboť úraz byl možný z jiné další příčiny, jemuž opatření zvolené v souzeném případě nemohla čelit.

Jde proto o posouzení otázky, v daném případě nejdůležitější, zda vzhledem k okolnostem (výška lešení, nutný způsob uvolňování jednotlivých jeho součástí, povaha terénu pod lešením a pod.) a osobním poměrům obviněných (zkušenosti stavební odborníci) se zřetelem k platným předpisům již citovaným, obvinění věděli nebo vědět mohli, že další příčina může způsobit úraz dělníků pracujících pod lešením a zda a pokud učinili vhodná opatření k zamezení i takovéto příčiny. Pokud jde o jednotlivé obviněné, bude nutno posoudit, zda obvinění A a B jako stavbyvedoucí mohli důvodně spoléhat, že obviněný dílovedoucí C bude vzhledem k dané situaci vůbec s to zabránit každé možné předvídatelné příčině úrazu, zejména když byli obviněným C varováni, a zda u vědomí zvýšeného nebezpečí, za kterého mají dělníci vzhledem k jejich příkazu pracovat, nevyžadovala povaha věci, aby se osobně na místě samém přesvědčili o jeho zabezpečení proti možnému úrazu.

Pokud jde o obviněného C, bude nutno posoudit:

1. zda mohl organisovat a řídit práci tak, aby předešel každému možnému, ovšem

předvídatelnému úrazu, a zda ji podle toho skutečně náležitě řídil a

2. proč v případě, že seznal, že nebude možno pracoviště dostatečně zabezpečit, neučinil opatření k přerušení práce jedné či druhé podle její naléhavosti a proč se z tohoto důvodu neobrátil na obviněné A a B.

Všechny tyto okolnosti bude nutno zjistit, neboť z toho bude možno usoudit, zda obvinění, po případě některý z nich nejednali (§ 75 odst. 2 tr. zák.) způsobem, o němž věděli, že mohou způsobit ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. (nebo vzhledem k zásadě vyslovené v § 160 odst. 1 tr. ř. po případě jiný výsledek v zákoně uvedený), ale bez přiměřených důvodů spoléhali, že jej nezpůsobí, nebo zda nejednali způsobem, o němž sice nevěděli, že výsledek ten způsobit mohou, avšak vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům to vědět mohli.

Kdyby bylo zjištěno, že obvinění nebo některý z nich neučinili takové bezpečnostní opatření, které podle uvedených zásad učinit měli, bylo by nerozhodné pro otázku jejich viny, že snad jiné osoby a sám P jednali neopatrně.

Ježto ve všech uvedených směrech zůstalo řízení neúplným a ježto krajský soud na základě tohoto neúplného řízení rozhodl, nelze jeho rozhodnutí považovat za spravedlivé, protože porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 3 tr. ř. (z r. 1950).

Vzhledem k vývodům rozsudku krajského soudu, že obviněným nelze vytýkat, že nezastavili veškeré jiné práce v hale, kde bylo lešení bouráno, protože stavba elektrárny je dílem celostátního významu, jež je nutno dokončit v době co nejkratší, takže je nutné provádět i práce v prostředí nebezpečném, ovšem za příslušných bezpečnostních opatření (jež blíže nerozvádí), nutno uvážit toto:

Jak správně zdůrazňuje i stížnost pro porušení zákona, nelze ani pro důležitost a význam díla a pro naléhavost jeho dokončení porušovat předpisy o bezpečnosti při práci.

Pokud jde o otázku poměru těchto předpisů k novým pokrokům techniky, nepředvídaným v době uzákonění takových předpisů a obražejícím se též v provozním zařízení či provozním postupu, a pokud jde o otázku, do jaké míry lze použít nových způsobů zajišťování bezpečnosti práce i za cenu nedbání bezpečnostních předpisů a zda – jak má za to stížnost pro porušení zákona – lze suspendovat tyto předpisy, bude-li použito jiného rovnocenného zajištění bezpečnosti při práci, nutno vycházet ze základní shora uvedené zásady, že výsledek v zákoně uvedený je zaviněn nedbalostí pachatele, jestliže pachatel jednu (§ 75 odst. 2 tr. zák.), ačkoliv věděl, že tímto jednáním může výsledek ten způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí anebo to nevěděl, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to vědět mohl.

Podle této zásady vyslovené přímo zákonem v § 3 odst. 2 tr. zák., okolnost, zda byl nebo nebyl zachován určitý předpis vydaný k zamezení výsledku uvedeného ve zvláštní části trestního zákona, je sama o sobě pro posouzení otázky odpovědnosti pachatele za výsledek, nerozhodná. Rozhodným je, zda pachatel věděl nebo vědět mohl, že porušením příslušného předpisu bude jednat za takových okolností, že tím může způsobit výsledek ve zvláštní části trestního zákona uvedený. Jestliže naopak pachatel porušil příslušné předpisy mající zabránit výsledku uvedenému ve zvláštní části trestního zákona, protože vzhledem k novým poznatkům vědeckým, technologickým a pod. mohl důvodně předpokládat, že postup jím volený lépe zabráni takovému výsledku, pak nebude možno mít za to, že jednal, ač věděl nebo vědět mohl, že způsobí výsledek ve zvláštní části trestního zákona uvedený.

Jen za těchto podmínek bylo by možno připustit t. zv. „suspensi“ příslušných bezpečnostních předpisů. V žádném případě však nesmí úvaha o odpovědnosti za bezpečnost při práci být ovlivněna závažností a povahou díla tak, aby byly ohroženy zdraví nebo život pracujících.